

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนบ้านโคกม่วง ตำบลโคกม่วง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

5.1 ความมุ่งหมายของการวิจัย

5.2 สรุปผล

5.3 อภิปรายผล

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.1 ความมุ่งหมายของการวิจัย

5.1.1 เพื่อสำรวจประเภทและปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านโคกม่วง ตำบลโคกม่วง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

5.1.2 เพื่อจัดการขยะมูลฝอยโดยกระบวนการมีส่วนร่วมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนบ้านโคกม่วง ตำบลโคกม่วง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

5.1.3 เพื่อศึกษาผลของกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชนบ้านโคกม่วง ตำบลโคกม่วง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

5.1.3.1 เปรียบเทียบสภาพการจัดการขยะมูลฝอยก่อนและหลังการดำเนินการ

5.1.3.2 เปรียบเทียบความรู้ต่อการจัดการขยะมูลฝอยโดยกระบวนการมีส่วนร่วมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนและหลังการดำเนินการ

5.1.3.3 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยโดยกระบวนการมีส่วนร่วมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนและหลังการดำเนินการ

5.2 สรุปผล

จากการวิจัยผลของกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชนบ้านโคกม่วง ตำบลโคกม่วง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู แบ่งการวิจัยออกเป็น 5 ส่วน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

5.2.1 ลักษณะทั่วไปของประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นตัวแทนครัวเรือนอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไปจำนวน 75 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 46-55 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่

5.2.2 สภาพการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนหมู่บ้านโคกม่วงไม่เป็นไปตามหลักสุขาภิบาล เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยโดยการ เผากลางแจ้ง กองรวมบนพื้นตามลานบ้านและนำไปลักลอบทิ้งนอกพื้นที่หมู่บ้านและพื้นที่ดินเขา และไม่มี การคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนการกำจัดด้วยวิธีข้างต้นทำให้เวลาเผาเกิดกลิ่นเหม็นไหม้ และการกองรวมหรือนำไปทิ้งพื้นที่นอกหมู่บ้าน และพื้นที่ดินเขาทำให้ส่งกลิ่นเหม็นเน่า สภาพอากาศไม่ดี บดบังทัศนียภาพที่สวยงาม

5.2.3 ประเภทและปริมาณขยะมูลฝอยพื้นที่ในการสำรวจออกเป็น 2 แหล่งพื้นที่ คือ ขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดครัวเรือนและขยะมูลฝอยจากแหล่งรองรับที่ทำการลักลอบทิ้ง ดังนี้

5.2.3.1 ขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดครัวเรือนจากการสำรวจก่อนการดำเนินการ 1 ปี 4 เดือน (มกราคม 2555 – เมษายน 2556) พบปริมาณขยะมูลฝอยรวม 713.06 กิโลกรัม/เดือน และหลังดำเนินการ 3 เดือน (พฤษภาคม 2556 – กรกฎาคม 2556) พบปริมาณขยะมูลฝอยรวม 655 กิโลกรัม/เดือน

5.2.3.2 ขยะมูลฝอยจากแหล่งรองรับที่ทำการลักลอบทิ้งจากการสำรวจก่อนการดำเนินการ 1 ปี 4 เดือน (มกราคม 2555 – เมษายน 2556) พบปริมาณขยะมูลฝอยรวม 766.16 กิโลกรัม/เดือน และหลังดำเนินการ 3 เดือน (พฤษภาคม 2556 – กรกฎาคม 2556) พบปริมาณขยะมูลฝอย 2 พื้นที่ รวม 686.33 กิโลกรัม/เดือน

5.2.4 สรุปปริมาณขยะมูลฝอยจาก 2 แหล่งพื้นที่ พบว่า หลังดำเนินการกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชนปริมาณขยะมูลฝอยลดลง โดยพื้นที่จากแหล่งกำเนิดครัวเรือน ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง 58.06 กิโลกรัม และปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งรองรับที่ทำการลักลอบทิ้ง 79.80 กิโลกรัม ประเภทของขยะมูลฝอยที่พบแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ขยะมูลฝอยชุมชนและขยะมูลฝอยทางการเกษตร โดยแบ่งขยะมูลฝอยชุมชนออกเป็น 2 ประเภทย่อย คือ ขยะมูลฝอยเปียกและขยะมูลฝอยแห้ง ส่วนมากจะพบขยะแห้ง จำพวกขวดแก้ว ขวดพลาสติก กระดาษลัง เศษหรือซากเสื้อผ้าเก่า รองเท้าเก่า เศษเหล็กกรรม เศษอิฐ เศษปูนจากการก่อสร้าง รองลงมา คือ ฟางข้าว ต้นข้าวโพด เปลือกถั่ว หนุ่ยแห้ง เปลือกผลไม้ตามฤดูกาล เศษอาหาร ซากสัตว์เลี้ยง เช่น ซากไก่ เป็ด แมว และสุนัข

5.2.5 ผลของความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อนการดำเนินการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยรวมมีความรู้ (X = 5.54) หลังดำเนินการผลของความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมมีความรู้มาก (X = 11.25)

5.2.6 ผลการเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านโคกม่วง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน โดยใช้เทคนิคการบรรยาย การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนดีขึ้นมาก เมื่อนำมาทดสอบทางสถิติ พบว่า หลังดำเนินการกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยดีขึ้นอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = 0.000$) เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 2 หลังดำเนินการกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชน ชาวบ้านในชุมชนบ้านโคกม่วงมีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยดีขึ้น

5.2.7 ผลของการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมให้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล ก่อนการดำเนินการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยรวมมีส่วนร่วมเป็นบางครั้ง ($\bar{X} = 2.25$) หลังดำเนินการผลของการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมมีส่วนร่วมเป็นประจำ ($\bar{X} = 2.48$)

ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านโคกม่วง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนดีขึ้นมาก เมื่อนำมาทดสอบทางสถิติ พบว่า หลังดำเนินการกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = 0.000$) เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 3 หลังดำเนินการกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชน ชาวบ้านในชุมชนบ้านโคกม่วงมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยดีขึ้น

5.3 อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชนบ้านโคกม่วง ตำบลโคกม่วง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาการอภิปราย ดังต่อไปนี้

5.3.1 ปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดครัวเรือนและจากแหล่งรองรับที่ทำการลักลอบทิ้งมีแนวโน้มลดลงหลังการดำเนินการ โดยก่อนดำเนินการปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดครัวเรือนมีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 383.08 กิโลกรัม/เดือน หลังดำเนินการมีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 376.78 กิโลกรัม/เดือน และพื้นที่รองรับที่ทำการลักลอบทิ้งทั้ง 2 พื้นที่ คือพื้นที่นอกหมู่บ้านและพื้นที่ดินเขา ก่อนดำเนินการมีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 713.06 กิโลกรัม/เดือน หลังดำเนินการมีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 655 กิโลกรัม/เดือน จะเห็นได้ว่าเมื่อปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดครัวเรือนลดลง ปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งรองรับที่ทำการลักลอบทิ้งก็ลดลงด้วยเช่นกันเนื่องมาจากผลของความรู้และการมีส่วนร่วม โดยจากความรู้ที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ชาวบ้านในชุมชนรู้จักวิธีการจัดการขยะมูลฝอย เริ่มจากการคัดแยก การนำมาเพิ่มมูลค่า การนำมาปรับปรุง ซ่อมแซมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้งาน และมีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ทำให้ชาวบ้านในชุมชนให้ความสนใจในการจัดการขยะมูลฝอยเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยหลังดำเนินการชาวบ้านในชุมชนได้มีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนการกำจัด มี

การนำขยะมูลฝอยจากการคัดแยกมาขายให้กับร้านรับซื้อของเก่าเพิ่มมากขึ้น (ตารางที่ 2 ประเภทและปริมาณขยะมูลฝอยจากร้านรับซื้อของเก่า) ชาวบ้านในชุมชนมีการนำเศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้สด มาทำปุ๋ยหมักใช้กับแปลงสวนครัวในบ้านเพิ่มมากขึ้น และใช้ตาข่ายแหและจักสานไม้ไผ่ในการล้อมรั้วพืชผักสวนครัวเพื่อป้องกันไม่ให้แมลง นกหรือสัตว์อื่นๆ เข้ามากินแทนการใช้สารเคมีฉีดพ่น ชาวบ้านรู้จักนำเศษอิฐ ปูนจากการก่อสร้างมาทุบให้เล็กและเทลงที่และขายคา มีการซ่อมแซมของใช้ในบ้าน เพื่อให้กลับมาใช้ประสิทธิภาพการใช้งานอีกรอบ ซึ่งทั้งหมดเป็นผลทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง

5.3.2 ชุมชนชาวบ้านโคกม่วงมีความรู้ โดยรวมเพิ่มขึ้นก่อนกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นผลมาจาก การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและกระบวนการกลุ่มในการขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย (ซึ่งมีกิจกรรมการศึกษาดูงาน กิจกรรมการฝึกปฏิบัติในการคัดแยกขยะและกิจกรรมการนำขยะมา Recycle เพื่อให้สามารถเพิ่มมูลค่าและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานใหม่อีกรอบ (สุรศักดิ์ หันชัยศรี. 2554) ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้านและชาวบ้านกับผู้วิจัย ทำให้เกิดการเรียนรู้ รับรู้ สามารถวิเคราะห์ปัญหาขยะมูลฝอยได้ (กาญจนา ชัยพันธ์. 2549) สอดคล้องกับแนวคิดการปฏิสัมพันธ์กลุ่ม (Social Constructivism) ทำให้ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ระหว่างกัน แต่ละคนเป็นแรงจูงใจให้กันและกันจนนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาโดยใช้อิทธิพลของกลุ่มและเป็นการสร้างประสบการณ์ให้ผู้ปฏิบัติงานในกลุ่มเกิดการเรียนรู้ เจตคติและการปฏิบัติที่ดี (ไพฑูรย์ สุขศรีงาม. 2550) โดยข้อความรู้ที่ 2 แหล่งที่มาของขยะมูลฝอย คือ ชุมชนบ้านเรือน ที่พักอาศัยเท่านั้น ก่อนการดำเนินการมีผู้ตอบถูกน้อยที่สุดเพียง 15 คน เท่านั้น จากจำนวนผู้ตอบทั้งหมด 75 คน สาเหตุเนื่องมาจาก ชาวบ้านในชุมชนขาดความรู้ในเรื่องของความหมายคำว่าขยะมูลฝอยและแหล่งที่มาของขยะมูลฝอย จากการสัมภาษณ์ นายบัวหล้า เมฆวัน นายชาน ศรีบัว และนางผาย แก้วเมือง เกษตรกรชาวบ้านโคกม่วงที่เป็นหนึ่งในกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ขยะมูลฝอยในความหมายของชาวบ้าน หมายถึง สิ่งที่ผ่านการกิน การใช้และทิ้งแล้วซึ่งจะมาจากครัวเรือนเท่านั้น ดังนั้นจึงทำให้ชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในข้อที่ 2 รองลงมาข้อที่ 3 ขยะมูลฝอยสามารถนำมาปรับปรุง เพิ่มประสิทธิภาพได้ใหม่ทุกประเภท ก่อนการดำเนินการมีผู้ตอบถูกทั้งหมด 20 คน จาก 75 คน สืบเนื่องมาจากข้อ 2 ที่ชาวบ้านเข้าใจว่า แหล่งที่มาของขยะมูลฝอย คือ ชุมชนบ้านเรือน ที่พักอาศัยเท่านั้น โดยขยะมูลฝอยที่มาจากครัวเรือน เช่น ขวดแก้ว ขวดพลาสติก เศษเหล็กกรรม กระดาษรวม และอื่นๆ ที่สามารถนำมาปรับปรุง เพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานได้ใหม่ทั้งหมด โดยลืมนึกไปว่า ยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง ปุ๋ยเคมี ที่ใช้ในทางการเกษตร เป็นขยะอันตรายไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีกรอบ แต่สามารถลดหรือปฏิเสธการใช้ได้ โดยการใช้ผลิตภัณฑ์ทางชีวภาพหรือปุ๋ยอินทรีย์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และข้อที่ 9 ปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากหมู่บ้านอยู่นอกเขตเทศบาล โดยสภาพในปัจจุบันชุมชนบ้านโคกม่วงมีเพียงหน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ยังไม่มีนโยบายในการที่จะเข้ามามีบทบาทในการจัดเก็บ ขนย้ายขยะมูลฝอยและไม่มีที่รองรับขยะมูลฝอยให้ชาวบ้านไปทิ้งได้ จึง

เป็นเหตุผลที่ทำให้ชาวบ้านในชุมชนเห็นว่าประเด็นดังกล่าวทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น ซึ่งหากชาวบ้านในชุมชนมีการคัดแยกขยะเพื่อการกำจัดโดยไม่ต้องรอหน่วยงานใดๆ เข้ามาช่วยเหลือก็จะสามารถทำให้ชาวบ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้ในเรื่องเล็กๆ น้อย และก็จะติดไปเป็นนิสัยในเรื่องไม่รอความช่วยเหลือจากคนอื่น รู้จักที่จะช่วยตนเองก่อนซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองไปในตัว โดยหลังดำเนินการ พบว่า ความรู้ทั้ง 16 ข้อ มีผู้ตอบถูกเพิ่มมากขึ้นเกินครึ่งของผู้เข้าสอบทุกข้อรวมทั้งข้อที่ 2 ข้อที่ 3 และข้อที่ 9 ยิ่งขึ้น โดยรวมเมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังดำเนินการ พบว่า ความรู้ก่อนการดำเนินการอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 5.45$) ความรู้หลังการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 11.25$) เนื่องจากเนื้อหาของความรู้ที่นำมาใช้ในการอบรมนั้นมาจากการสนทนากลุ่มถึงปัญหาและที่มาของขยะมูลฝอยที่ชาวบ้านยังไม่เข้าใจบวกกับการเอาทฤษฎีการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกันกับชุมชนบ้านโคกม่วงมาอธิบายร่วม การบรรยาย การดูงาน การทำกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีความรู้มากขึ้น

5.3.3 ชุมชนชาวบ้านโคกม่วงมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมเพิ่มมากขึ้นจากก่อนการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับการมีส่วนร่วมเป็นประจำ โดยการมีส่วนร่วมข้อที่ข้อ 1 เมื่อมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการขยะมูลฝอยออกมาสำรวจข้อมูลท่านจะหลีกเลี่ยงในการให้ข้อมูลข่าวสาร มีการให้ส่วนร่วมในระดับที่แยกลงเนื่องจากก่อนการอบรมชาวบ้านในชุมชนจะหลีกเลี่ยงในการให้ข้อมูลข่าวสารในระดับน้อยแต่หลังจากการให้อบรมมีการหลีกเลี่ยงเพิ่มมากขึ้นในระดับปานกลาง เนื่องมาจากชาวบ้านรู้วิธีที่จะนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้หลายวิธี ดังนั้นการให้ข้อมูลข่าวสารจึงลดน้อยลงเพราะกลัวที่จะโดนขโมยขยะมูลฝอยตัดหน้าไปทำประโยชน์อย่างอื่นและตนเองอาจจะมียาได้ที่อาจจะได้จากขยะมูลฝอยลดลง ดังนั้นเพื่อให้ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นต้องเน้นให้ความรู้ถึงการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่เป็นแค่ผลพลอยได้แต่เป้าหมายที่แท้จริงคือการจัดการขยะมูลฝอยให้ถูกวิธีและให้ลดน้อยลงมากที่สุดเนื่องจากการมีส่วนร่วมให้ข้อมูลข่าวสารนั้นถือเป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของภาครัฐหรือเอกชนจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ (กรรณภรณ์ สามงามนิม. 2548) และการได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ จะทำให้ประชาชนมีข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกและผลกระทบต่างๆ ที่อาจตามมาไว้ให้ประกอบการตัดสินใจได้ (James L. Creighton. 2005) การมีส่วนร่วมข้อที่ 2 เมื่อท่านพบปัญหาที่เกิดจากขยะมูลฝอยท่านจะแจ้งข่าวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทันที ก่อนและหลังดำเนินการมีส่วนร่วมระดับปานกลางเท่าเดิม เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้เข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่แรกเริ่มและการจัดการขยะมูลฝอยของชาวบ้านที่ผ่านมามีผิดหรือถูกก็ไม่ได้มีบทลงโทษใดๆ ดังนั้นชาวบ้านจึงเลือกที่จะจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเองโดยไม่ต้องแจ้งข่าวใดๆ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหากไม่จำเป็น การมีส่วนร่วมข้อที่ 3 เมื่อมีการพูดคุยเรื่องขยะมูลฝอยกับเพื่อนบ้านท่านจะให้ความสนใจเป็นอย่างดี ก่อนดำเนินการมี

ส่วนร่วมในระดับมากแต่หลังดำเนินการมีส่วนร่วมลดลงในระดับปานกลาง เนื่องจากปัญหาขยะมูลฝอยจากพื้นที่นอกหมู่บ้านและพื้นที่ดินเขาลดน้อยลงและการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนดีขึ้นทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยที่ตกค้างและเคลื่อนกลาดตามลานบ้านเริ่มหายไปดังนั้นชาวบ้านในชุมชนจึงไม่ค่อยเอาประเด็นการจัดการจัดการขยะมูลฝอยออกมาพูดคุยกับเพื่อนบ้านเหมือนก่อนการดำเนินการและการมีส่วนร่วมข้อ 4 เมื่อมีการประกาศหรือให้ข้อมูลข่าวสารในการจัดการขยะมูลฝอยท่านจะตั้งใจในการรับรู้และรับฟัง ก่อนและหลังดำเนินการมีส่วนร่วมในระดับมากเท่าเดิม เนื่องจากชาวบ้านจะให้ความสนใจกับข่าวประกาศของทางหน่วยงานต่างๆ อยู่เสมอ สาเหตุเพราะชาวบ้านเห็นว่า ทางหน่วยงานต่างๆ อาจจะมีข่าวเรื่องหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ มารองรับในการจัดเก็บ ขนย้ายขยะมูลฝอยเพื่อการกำจัด ดังนั้นการรับฟังและการติดตามข่าวสารการจัดการขยะมูลฝอยจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างมากสำหรับชาวบ้าน ซึ่งโดยรวมผลการมีส่วนร่วมก่อนดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.25$) การมีส่วนร่วมหลังดำเนินการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.48$) แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมในขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นรูปแบบการวิจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกสิ่งทำให้ชุมชนชาวบ้านโคกม่วงที่เข้ามามีส่วนร่วมได้รับรู้ถึงปัญหา หาแนวทางแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาและรับทราบผลการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จร่วมกัน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มโดยการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน ช่วยกระตุ้นให้เกิดความไว้วางใจในชุมชน การให้ข้อมูลข่าวสารที่ใช้วิธีการสื่อสารแบบสองทาง ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตื่นตัวและให้ความสนใจในกิจกรรมที่จัดขึ้น (อดิศักดิ์ สิงห์สีโว, 2554) รวมทั้งผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีแรงจูงใจภายในที่ต้องการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ เกิดความตระหนักในการที่จะต้องมีการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบเนื่องจากขยะมูลฝอยเกิดจากเราทุกคนเป็นผู้ก่อและการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้จากการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์จากสถานการณ์จริงที่ปฏิบัติอยู่ (สุรศักดิ์ หันชัยศรี, 2554)

5.3.4 สภาพการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชนบ้านโคกม่วงก่อนดำเนินการเป็นแบบที่ชาวบ้านจัดการเอง โดยการนำไปเผากลางแจ้ง เทกองรวมบนพื้น นำไปทิ้งพื้นที่นอกหมู่บ้านและพื้นที่ดินเขา ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ถูกสุขาภิบาล สาเหตุเนื่องมาจาก ยังไม่มีหน่วยงานใดเข้ามารองรับในการจัดเก็บและขนย้ายและจากการสำรวจจากนายกองคการบริหารส่วนตำบลโคกม่วงที่เป็นหน่วยงานในการดูแลชุมชนบ้านโคกม่วงโดยตรง พบว่า ทางหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลโคกม่วงไม่มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญด้านการจัดการขยะมูลฝอย ไม่มีงบประมาณและไม่มีพื้นที่ในการรองรับขยะมูลฝอย ดังนั้นจึงให้ชาวบ้านจัดการในระดับครัวเรือนเอง จึงทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นจากการลักลอบทิ้งพื้นที่นอกหมู่บ้านและพื้นที่ดินเขา หลังการดำเนินการกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยพื้นที่นอกหมู่บ้านและพื้นที่ดินเขาลดลง เนื่องจากกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนรวมทั้งร่วมในการปฏิบัติ โดยมีการแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำขยะกลับมา Recycle โดยขายให้กับร้านขาย

ของเก่าเพื่อเพิ่มรายได้ การนำกลับมาปรับปรุงซ่อมแซมใช้ใหม่อีกรอบ การทำปุ๋ยหมักใช้เองในครัวเรือน จึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง

สำหรับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนนั้น เน้นให้ชาวบ้านในชุมชนรู้จักจัดการขยะมูลฝอยด้วยตนเองโดยที่ไม่ต้องรอพึ่งพาอาศัยหน่วยงานทางภาครัฐหรือเอกชนเข้ามาช่วยเพียงอย่างเดียว โดยอาศัยความรู้ ภูมิปัญญาชาวบ้านจัดการ การกับปัญหาขยะมูลฝอย โดยการปฏิเสธสินค้าที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและยากต่อการทำลาย (Reject) การลดใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีการห่อหุ้มหลายชั้น (Reduce) และการนำขยะมูลฝอยจากกระบวนการ อุปโภคบริโภคมาเพื่อปรับปรุง เพิ่มประสิทธิภาพในการใช้งานใหม่อีกรอบ เช่น การทำปุ๋ยหมักจากเศษ อาหาร การทำกระเปาะสพายจากกล่องนมหรือหลอดพลาสติก การนำเศษอาหารสดให้เป็นอาหารไก่ สุนัข หรือสัตว์เลี้ยงอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งวิธีดังกล่าวนอกจากจะทำให้ชาวบ้านลดปัญหาความรุนแรงของขยะ มูลฝอยแล้วยังเป็นการทำที่ชาวบ้านหันมาพึ่งตนเองมากขึ้น โดยไม่ต้องรอแต่ความช่วยเหลือ เมื่อวัน หนึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น โครงการจํานำข้าวที่ล้มเหลวของรัฐบาลทำให้ไม่มี เงินมาจ่ายชานา ทำให้ชาวนาต้องออกมาประท้วงเพื่อเรียกร้องเงินจากรัฐบาลไปลงทุนต่อและชาวนา บางคนถึงกับต้องขายที่ไร่นาที่มีอยู่เพื่อไปใช้หนี้ที่กู้ยืมมาลงทุน (ไทยรัฐออนไลน์. อาทิพย์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2557) ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าการที่เราไปพึ่งคนอื่นมากกว่าตนเองเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง คนที่เดือนร้อนที่สุดก็คือตนเอง ดังนั้นหากเลือกที่จะพึ่งตนเองก่อนที่จะไปพึ่งคนอื่นผลกระทบที่จะได้รับ ก็น้อยที่สุด เนื่องจากมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง การจัดการขยะมูลฝอยก็เช่นกันหากเลือกที่จะจัดการเอง ด้วยวิธีที่ถูกต้องและเหมาะสมโดยที่ไม่รอพึ่งแต่ทางภาครัฐอย่างเดียว ขยะมูลฝอยในชุมชนก็ไม่ตกค้าง สภาพบรรยากาศในชุมชนก็ร่มรื่น สุขภาพจิตก็ดี และยังมี การนำมาปรับปรุงใช้ ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ จากขยะมูลฝอย และยังเป็น การจัดการขยะมูลฝอยที่ยั่งยืน

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามาให้ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง และเหมาะสมเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนมีข้อมูลทางเลือกอย่างเพียงพอในการประกอบการตัดสินใจถึง ผลกระทบที่อาจจะตามมาจากการจัดการขยะมูลฝอย

5.4.2 ควรจะมีช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการจัดการขยะมูลฝอยสำหรับชาวบ้านใน ชุมชนมากกว่าหนึ่งทาง เช่น การประกาศ ประชาสัมพันธ์ เสียงตามสายจากผู้นำหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อ เป็นการเพิ่มช่องทางในการรับรู้ข่าวสารให้กับชาวบ้านในชุมชน

5.4.3 ควรจะมีการอบรมเพิ่มจิตสำนึกที่เป็นสาธารณะให้กับชาวบ้านในชุมชน

5.4.4 ควรจะมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เช่น โครงการธนาคารขยะ กิจกรรม หน้าบ้านหน้ามองเพื่อกระตุ้นให้เกิดการจัดการขยะมูลฝอยเพิ่มมากยิ่งขึ้น

5.4.5 ควรเพิ่มหลักการจัดการขยะมูลฝอยจาก 3R เป็น 5R เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย